

W dniu dzisiejszym obchodzimy Święto Wojska Polskiego. Święto Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, przypada 15 sierpnia na pamiątkę zwycięskiej Bitwy Warszawskiej z 1920 roku.

Wojsko Polskie od początku po odzyskaniu niepodległości przez państwo polskie w 1918 roku w wewnętrznej strukturze podkreślało swój historyczny rodowód i swą tradycję, rozumianą jako trwanie państwa oraz ciągłość istnienia sił zbrojnych. W okresie II Rzeczypospolitej 15 sierpnia obchodzono Święto Żołnierza dla upamiętnienia walk w obronie Ojczyzny toczonych w 1920 roku. Wówczas to świeżo odzyskana po 123 latach niewoli niepodległość Polski po raz kolejny znalazła się w poważnym zagrożeniu. Ze wschodu ruszyła nawała bolszewicka, której celem było rozszerzenie rewolucji proletariackiej i ustroju komunistycznego na Zachód. Pierwszą przeszkodą na tej drodze było odrodzone państwo polskie. Państwo odzyskane z ziem trzech zaborów, o nieustalonych jeszcze granicach, borykające się z wieloma problemami i przeciwnościami wydawałoby się nie do przezwyciężenia. Z kryzysem gospodarczym, z podziałami społecznymi i politycznymi. Mimo to, w chwili ciężkiej próby udało się wówczas zjednoczyć, zmobilizować i wspólnie podjąć walkę przeciwko nieprzyjacielowi zagrażającemu niepodległości odrodzonej Ojczyzny. Zwycięska Bitwa Warszawska 1920 roku, jak napisał wybitny znawca tych zagadnień prof. Lech Wyszczelski: „(...) zalicza się do największych starć zbrojnych w dziejach oręża polskiego. Decydowała nie tylko o wyniku prowadzonej wojny, ale o losach narodu polskiego, który dopiero co uwolnił się od ponad wiekowej niewoli i który stanął przed realną groźbą kolejnego zniewolenia oraz narzucenia siłą nie chcianego systemu społeczno-politycznego. Bitwa ma także wymiar europejski. Porównywana być może tylko z takimi sławnymi zwycięstwami oręża polskiego, jak bitwa pod Grunwaldem i pod Wiedniem. Te wszystkie trzy bitwy decydowały o przyszłych losach kontynentu. Bitwa grunwaldzka zahamowała ekspansję germańską na wschód, pod Wiedniem została złamana potęga turecka, a pod Warszawą pokrzyżowane plany bolszewików eksportu rewolucji na zachód Europy. Wybitny dyplomata brytyjski, ambasador tego kraju w Berlinie i jednocześnie szef specjalnej misji wysłanej do Polski, bezpośredni obserwator bitwy o Warszawę, Edgar Vincent wicehrabia d'Abernon. określił ją jako „osiemnastą decydującą bitwę w dziejach świata” pisząc m.in.: „[...] iż w roku 1920 stoczona i wygrana została bitwa równej doniosłości dla całego świata, a nie mniej decydująca od Sedanu i Marny, przez swoje znaczenie dla kultury, wiedzy, religii i politycznego rozwoju ludzkości”.

Datę 15 sierpnia wybrano, gdyż w tym dniu w 1920 roku w godzinach nocnych pierwsze oddziały 21 Dywizji Górskiej rozpoczęły forsowanie Wieprza pod Kockiem. Był to początek słynnej kontrofensywy, w wyniku której rozbito wojska rosyjskiego Frontu Zachodniego pod dowództwem Michaiła Tuchaczewskiego. Ustanowienie Święta Żołnierza sankcjonował prawnie rozkaz Ministra

Spraw Wojskowych gen. broni Stanisława Szeptyckiego z dnia 4 sierpnia 1923 roku. W rozkazie tym czytamy m.in.:

„W dniu tym wojsko i społeczeństwo czci chwałę oręża polskiego, której uosobieniem i wyrazem jest żołnierz. W rocznicę wiekopomnego rozgromienia nawały bolszewickiej pod Warszawą święci się pamięć poległych w walkach z wiekowym wrogiem o całość i niepodległość Polski”.

Święto to było obchodzone uroczystie w wielu miastach Polski – także w sierpniu 1939 r., w przededniu wybuchu II wojny światowej. Po klęsce wrześniowej, obchody Święta Żołnierza organizowano nadal w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie, w oddziałach Armii Krajowej w okupowanym kraju a także w Ludowym Wojsku Polskim aż do 1947 r. Po 1947 r. Święto Żołnierza obchodzone w dniu 15 sierpnia zostało wyrugowane przez komunistów z polskiej tradycji wojskowej. Zaniechano jego obchodów ze względów ideologicznych. W nowej rzeczywistości komunistyczna władza nie odważyła się wówczas łączyć święta Wojska Polskiego z jego zwycięstwem w 1920 r. nad „bratnią i niepokonaną Armią Czerwoną”. Poza tym rocznica ta była nieodłącznie związana ze znienawidzoną i skazaną przez ówczesne władze na zapomnienie, postacią Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Dlatego też, w miejsce przedwojennego Święta Żołnierza, dekretem z dn. 7.10.1950 r. ustanowiono Dzień Wojska Polskiego, który obchodzono w dniu 12 października, co miało upamiętniać chrzest bojowy 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, walczącej w sojuszu z Armią Czerwoną w bitwie pod Lenino (12-13 października 1943). Dla polskich środowisk niepodległościowych, wiązanie Święta Żołnierza z bitwą pod Lenino, niewiele znaczącym epizodem II wojny światowej, który latami nadużywała ideologicznie propaganda PRL, było trudne do zaakceptowania. Projekt przywrócenia Święta Żołnierza powstał już w 1981 r., jednak jego powrót uniemożliwiło wprowadzenie w Polsce stanu wojennego.

Dopiero po upadku systemu komunistycznego w 1989 r., można było ponownie podjąć starania o ustanowienie Święta w innym terminie, akceptowanym przez Siły Zbrojne i cały naród. W latach 1990-1992 Święto obchodzono tymczasowo w dniu 3 maja, w rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 maja. Dopiero Ustawa sejmowa z dnia 30 lipca 1992 r. przywróciła obchody Święta Wojska Polskiego w dniu 15 sierpnia, czyli zgodnie z tradycją okresu międzywojennego.

Dziś, obchodząc po raz kolejny Święto Wojska Polskiego wspominamy żołnierzy, którzy na przestrzeni dziejów bronili naszych granic, walczyli o niepodległość i suwerenność Polski. Oddajemy hołd tym, którzy polegli w obronie Ojczyzny, szczególnie tym spoczywającym na naszym rawskim cmentarzu, a także żołnierzom poległym w misjach poza granicami naszego kraju.

Pamiętając o tych, którzy odeszli, jednocześnie oddajemy należną cześć i szacunek żyjącym kombatantom, weteranom walk o niepodległość i suwerenność naszej Ojczyzny. W dniu ich święta myślimy szczególnie o żołnierzach obecnie służących we wszystkich rodzajach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Dziękując im za codzienną służbę, stanie na straży naszych granic, jednocześnie życzymy im i sobie nawzajem, aby jak najrzadziej mieli okazję sprawdzać swoje umiejętności w praktyce.

Na podstawie:

A. Garlicki, *Józef Piłsudski 1867-1935*, Warszawa 1988.

L. Wyszczeński, *Warszawa 1920*, Warszawa 1997.

www.muzeumwp.pl

dr Marcin Broniarczyk

Zarządca Muzeum Ziemi Rawskiej